

MAGYAR KÖNYVESHÁZ.

ADALÉKOK SZABÓ KÁROLY RÉGI MAGYAR KÖNYVTÁRÁNAK

I. KÖTETÉHEZ.¹

(Egy melléklettel.)

I.

[472] (Sárospatak. 1668.)

X, ut TÖK, Könyvnek el-tépése | AVA G Y, | BANYASZ CSA-KANY. | M E L L Y E L A M A Z | Fővenyen építetett s-már le-romlott házát, elébbi fő-|venyre fikeretlen fárral raggatni akaró és 1000. mocs-|kokkal ezelőlfően színlő s-mázló | SAMBAR MATTYAS nevű tudatlá fár gyúró meg-csákányoztatik | KEZDI VASARHELLYI MATKO ISTVAN | Mostan Zilahi Eecclésiának egyűgyű lelki Páfztora által. | Ki SAMBARTOL Bányásznak neveztetett. | Ezech. 13. 14. Es el rontom azt a falt, mellyet mázoltatok hitván fárral, és | a földig rontom azt: és az ő fundamentoma fel-hányatik, és le-romol és el- | vefzték ő közepette: és meg tudgyátok hogy én vagyok az UR. (Egy koszorú közepén keresztbe tett két csákány, alatta Sámbar Mátyás jezsuita, amint egy asztalon sárt gyúr, előtte s mögötte egy-egy bányász, amint őt csákányukkal döngetik.) NYOMTATTATOTT M.DC.LXVIII.

4-r. 459 (helyesen 460) szott lap. Elül: címlap, előszó 3, végül: «Sambár» kezdetű vers 1 sztan levél.

N. múzeumi könyvtári jegye: RMK. 1241. a. HORVÁT István könyvtárából. SZABÓ Károly említi egy példányt ebből az évből 1072. sz. alatt, csak hogy az a példány ettől különbözik, amennyiben ez 459 (helyesen 460) szott lap, elül 3, végül 1 sztan levél; míg a SZABÓ K. által felsorolt példány 460 (helyesen 461) szott lap; elül 3 sztan levél, végül 9 sztan lap. A «Sambár oda van már mondgyad ECHO ambár» kezdetű vers a SZABÓ K. által ismertetett példányban a 459. és 460. (helyesen 460. 461) számozott lapokon van és kurzív betűkkel van nyomtatva, míg ebben a példányban a 460. és 461 (helyesen 461. 462.) számozatlan lapokat foglalja és álló betűkkel van nyomva és

¹ Az utolsó számozott adalék (469) a Magyar Könyvszemle 1912. évfolyama 57. lapján jelent meg. Ehhez járul még mint 470 és 471. sz. a jelen füzet első cikkében leirt két 1527. évi nyomtatvány. Szerk.

«A nyomtatásban esett fogyatkozások» és a «Mutató tábla», melyek 10 lapot töltenek be, ebben az itt ismertetett példányban hiányzanak s nem is jelent meg, mert a SZABÓ K. által felemlített példányban a «Mutató tábla» vagyis a mű végén a Nnn2 ívjelzetű levél második oldalán levő jelmondat «Soli Deo gloria idolis ignominia» a jelen példányban a 459 (helyesen 460) lapon a szöveg végén van; továbbá a jelen példány a «Sambár oda van már mondgyad ECHO ambár» kezdetű verssel be van fejezve, mit a végén látható virágcsokor záródísz is igazol.

Igy tehát ezt a nyomdahibák és mutató nélküli példányt az első nyomásuak közé kell sorolnunk, mert nem lehet feltételezni, hogy először nyomdahibák felsorolásával és mutatóval jelent volna meg, melyeket a további nyomásoknál hagytak volna el, dacára annak, hogy ez utóbbi nyomásuaknál is megvannak a sajtóhibák.

Magyar Nemzeti Múzeum.

† *Horváth Ignác.*

2.

Kolozsvár. 1672.

A'Szent | BIBLIANAK | o Testámentomi Köny- | veiből edgybe fze-
degettetett | Ahitatos | KÖNYÖRGE- | SEK. | Mellyeket Belgiomi nyelv- |
ből Magyar nyelvre fordított | SZOKOLYAI ISTVAN | (Fametszet.) |
COLOSVARAT | Nyomt: SZENTYEI MIHALY | által, 1672.

16-r. 158 l. Elül: címl., előszó 3 l. (A₂—A₃).

SZABÓ K. I. 1135 sz. alatt ismerteti ezt a munkát, megjegyezve, hogy *egyetlen csonka* példánya a *M. N. Múzeumban* található. — Egyetlen *teljes* példánya jelenleg TÉGLÁS István tanfelügyelő birtokában Tordán.

Téglás Géza.

3.

[473] **Kolozsvár. (1672?)**

Papistasag Ujsaga, az az Olly munka, mellyben a' Pápistaságnak, mind tudományának mellyet vall; mind egyházi rendeiinek mellyekhez halgat; mind ceremoniáinak, szokásinak, s' rend tartásinak, mellyeket gyakorol, igaz régiségtől üres, minapi ujsága, az magok írásiból, tanubizonságiból és Authoriból, meg-mutogattatik világossan. COMAROMI C. GYÖRGY S. I. M. D. E. D. P. által. Colosvarat, Veres-egyhazi Szentyel Mihaly által.

Töredék. 8-r. Egy a XVII. század végén bekötött könyv táblájából ki-
áztatva. Címlapja hiányzik. A címet az 1671-iki kolozsvári kiadásról (RMK.
I. 1115.) írtam le. A + A₂ + (A₇ + A₈) = 4 levél (= 1 - 4 + 13 - 16 lap).

Töredékünk szövegének szedése az 1671-iki (első) kiadásétól, mellyel gondosan egybevetettem, egészen elütő. Komáromi CSIPKÉS György eme

munkájának tehát, töredékünk bizonyosága szerint, nemcsak első kiadása (az 1671-iki) volt, hanem *második* is. Kétségtelenül *kolozsvári* nyomtatvány, mert az 1-ső lapon levő fejlécs s a betűk az 1671-iki kiadáséival teljesen egyeznek.

Sárospataki ref. főiskolai könyvtár.

Harsányi István.

4.

[474] Csik. 1679.

Serafin Sz. Ferencz Eleteről és Halalarol. | Ad notam : Szent David Proféta éneklő könyvének hufzonkettőd részében. | A' Csiki Kalafstromban, Cassai András által 1679-ben.

Kis 4-r.; a címlapot a csiki nyomdát jellemző keret díszíti. A címlap másik oldalán már kezdődik az ének, mely 1—4 részre (Pars) van osztva. A címlappal együtt 4 számozatlan, őrszavakkal ellátott levél.

Csik-somlyai ferencrendi kolostor könyvtára.

Lukinich Imre.

5.

[475] H. n. 1679.

Magyar Halotti Oratio. Mellyet, Néhai Tekintetes Bethlen Ferentzné Kemény Kata aszszony felett elbeszélgetett Pósházi János. Keresden a kápolna mellett való Halotti színben Anno 1679. 2. Juli.

4-r. 10 számozatlan lap. Nyomatási hely hiányzik.

Szépsi-szentgyörgyi Mikó-koll. kutára.

Péter Mózes.

6.

[476] (Kolozsvár.) 1680.

TISZTELETES NAGY TISZA-| BECSI GASPÁR URAM AZ ER-
DELYI| ECCLESIAKNAK MELTOSAGOS P| ŰSPÖKJENEK E'S AZSZEKI
TRACTUS-| NAK ESPERESTYENEK UGANAZON Szé-| ki Anya-
szentegyháznak Hűféges Lelki Páfztora,| az Urban Boldogul kimult,
Eletének ötven ne-| gyedik e'ztendejében Anno 1679. die 1. Aprilis |
hora vero || matutina | ANNO 1680. die 27. Februarii. (1. hasonmását a
mellékleten.)

MIHÁLTZ Elek magyarvalkói (Kolozsm.) ref. pap 1894. aug. 16-án kelt levelével bocsátotta SZINNYEI tanácsos úr rendelkezésére TISZABECSI Gáspár e gyászejelentését (?) a következő megjegyzés kíséretében :

«E gyászejelentés az 1661-ben nyomtatott s 1678-tól kezdve — mint táblájára írva van — a TISZABECSI Gáspár tulajdonát képezett s most a m.-valkói ref. egyház használatában lévő Biblia táblájára volt felragasztva. Eredeti alakja negyedív volt s a lefejtés által vált ily kicsinnyé».

Id. Szinnyi József gyűjteménye.

Gulyás Pál.

TISZTELETES NAGY TISZA:
BECSIGASPARURAM AZ ERDELYI
ECCLESIAKNAK MELTÓSAGOS P-
ÜSPÖKJENEK ES AZSZEKITRACTUS-
NAK ESPIRESITYENEK UGANAZON Szé-
ki Anyaszentegyháznak Hűséges Lelki Pásztor,
az Urban Boldogul ki-múlt, Elestök ötven ne-
gyedik esztendejében ANNO 1679. die 1 Aprilis
hora vero 11 matutina *sepultus 7 Aprilis 1680
egyidőn*
ANNO 1680. die. 27. Februarii *Quisum*
Pauidiopolis

A legrégebb magyar gyászjelentés. (476.) sz.

7.

Lőcse. 1683.

Uj és O | KALENDARIUM, | Mellyet Chrifthus fzületéfe | után való
1683. irt. | NEUBARTH JANOS | *Es Magyar Orfzággra, Erdélyre, és egyéb |*
Tartományokra alkalmaztatta. | (Következik Magyarország címere famet-
szetben.) LÖTSEN, BREWER SAMUEL által.

16-r. 40 sztlan levél.

SZABÓ Károly RMK. I. köt. 1310. sz. a közli ezt a naptárt, s azért em-
litem fel itt e folyóiratban, mert a M. N. Múzeum könyvtára két példányának
egyikében a «Magyar Krónika» 1682. június 2-ikáig, míg a másikban 1682.
szeptember 10-ikéig terjed, vagyis a 40-ik levél második oldalán a szöveg 19
sorral meg van toldva, melyekben TÖKÖLYI Imre menyegzője ZRINYI Ilonával,
továbbá a kassai, füleki váraknak s több városnak TÖKÖLYI hatalmába vétele
van leírva.

M. N. Múzeum.

† Horváth Ignác.

8.

Lőcse. 1685.

JOH. AMOS COMENII | ORBIS SENSUA- | LIUM PICTUS |
QUADRILINGUIS. | Hoc est: | Omnium fundamentalium, in mundo
rerum, & in vitá | actionum, | Pictura & Nomenclatura | LATINA, GER-
MANICA, HUNGARICA, & BOHEMICA. | Cum Titulorum juxtá atq;
Vocabulorum indice. | Die sichtbare Welt | in Vier Sprachen. | Das ist: |
| Aller vornehmsten Welt-Dinge / und Lebens- | Berrichtungen / Vorbildung,
und / Lateinische / Deutsche / Ungrische und Böhmis- | sche Benamung. | Sampt/
| einem Titel- und Wörter-Register. | A Látható Világ | négyféle nyelven. |
| az az: | Minden derekassabb ez világon lévő dolgoknak és az életben
való cse- | lekedeteknek le-ábrázolása | és Deák, Német, Magyar és Tót
meg-nevezése, a' fellyül való íráfoknak | és szónak laystromával. | Swét
Wyhditedlny, | Odmalowaný, a wetwerakem gazýfu předstaweny. | t. g. Wšfeh
negobzwlafftnegššich Swéta-wěch / a štuřfůw-ziwota | odmalowanj, | a gazýfem
Latinšfym / Němečfym / Wheršfym | y Slowešfym / gmenowanj / s přidanym
Slow y Titulůw | Registerem. | LEUTSCHOVIAE, Typis SAMUELIS
BREWER. Anno 1685.

4-r. 313 szzott lap. Elül: címlap, előljáró beszéd 4 sztlan levél, végül:
index titulorum és index vocabulorum négy nyelven 135 sztlan lap.

SZABÓ Károly RMK. I. kötetének 1338 sz. a leírja e műnek lőcsei
1685-iki kiadását, mely az itt leírt példánytól különbözik, a mennyiben az 157
számozatlan levél, ez pedig 313 számozott lap. Végén is van eltérés, mert ott
az index titulorum és vocabulorum 66 sztlan levél = 132 sztlan lap, itt pedig
135 sztlan lap.

M. N. Múzeum.

† Horváth Ignác.

9.

[477] Hernborn. 1686.

Károlyi Gáspár. Szent Biblia . . . Hernborn. 1686. 8-r.

E kiadást említi LE LONG, Bibliotheca Sacra . . . Lipsiae, 1709. cz. művének II-ik kötetében a 374-ik lapon, közvetlenül a hanai (1608.) és oppenheimi (1612.) kiadásokkal kapcsolatban, eképen: «Eadem (scil.: Biblia Hungarica) ex versione Casparis Caroli, 4. Hanoviae, Levini Hulzii 1608. In 8. Oppenheimii. 1612. † 8. *Herborne 1686*».

Harsányi István.

10.

[478] Kolozsvár. 1688.

Uj es O kalendarium Christus Urunk születése utan valo (1688) Esztendőre. Kolosvaratt. Némethi Mihaly által.

Töredék. 16-r. Egy XVII. századbeli könyv (HEGYESI István (Boros-Jenei) «Kegyességnek Nagy-Titka» cz. 1686. Kolozsvár) táblájából áztattam ki egy 1688-iki német «Allmanach»-hal együtt. Címlapja hiányzik. A címet az 1689-iki kolozsvári naptárról (Magyar Könyvszemle. 1878. 275 lap) írtam le, melyet FRAKNÓI Vilmos fedezett fel. Hogy két levélnyi töredékünk (Belgrad rövid leírásának egy részlete) tényleg a jelzett évre szóló kalendariumból való, bizonyítja a következő mondat: «Mostan pedig ebben az 1688. Esztendőben, az Fel-|séges I. Leopoldus . . .» stb. Betűi egyeznek az 1689-iki kalendariuméival. Kolozsvári nyomtatvány.¹

Sárospataki ref. főiskolai könyvtár.

Harsányi István.

11.

Kolozsvár. 1689.

Uj es O kalendarium Christus Urunk születése után való 1689. Esztendőre. etc.

16-r. Töredék, amely azonban a FRAKNÓI Vilmos által fölfedezett s a Magyar Könyvszemle 1878. évf. 275. lapján leírt csonka példányt több tekintetben kiegészíti s így eddig ismeretlen részleteket tartalmaz. Megvan: a naptári részből: Jan. 1—31. Febr. 1—15. Apr. 1—30. Máj. 1—31. Juni. 1—16. Juli. 17—30. Aug. 1—31. Szept. 1—30. Okt. 1—31. Nov. 1—30. Decz. 1—31-ig. Az asztrológiai vizsgálasból: az előbeszéd; a télről, a tavaszról, a nyárról, az őszről, a fogyatkozásokról, a békeségről és hadakról, a betegségekről, a termésről és terméketlenségről szóló részek. A «Sokadalmok» cz. szakaszból: a januariusban, februariusban, mártiusban, áprilisban, májusban, juniusban, juliusban, novemberben s decemberben (csonkán) tartott vásárok jegyzéke. A «Ma-

¹ Közlő véleményének indokolása nem épen meggyőző. Az idézett mondat inkább a mellett tanuskodik, hogy 1689. naptárból való a töredék, mivel egy 1688-ra készült s így 1687. végén kinyomatott naptárban 1688-iki eseményekről bajosan eshetik szó. *Szerk.*

gyar Cronica» cz. részből 2 levél. Összesen: 26 levélnyi töredék, egy XVII. századbeli könyv tábláiból kiáztatva.

Sárospataki ref. főiskolai könyvtár.

Harsányi István.

12.

[479] Lőcse. 1692.

LELKI | TÁR-HÁZ, | A v a g y | AZ O ES UJ TESTAMEN- | TUM
 Canonicus Köny- | veinek rövid Sum- | mái. | *Mellyek* | Magyar Rythmur
 fokba fog- | laltattak, és egy-módú nótára fza- | battattak, EÖRVENDI
 MOLNAR | FERENCZ, által. | LŐTSÉN | Nyomtatta BREVER SAMUEL,
 1692.

12-r. 213 szott lap. Elül: címlap, előljáró beszéd 3, végül: lajstrom, úri imádság versben 4 sztan levél.

SZABÓ Károly Régi magyar könyvtára I. kötetében 1431 sz. a. leírja, de ez a példány az ott leírttól különbözik, a mennyiben a betűk tipusa, ornamentikája, helyesírása, a szavak ékeztése és a sorok végződése vele nem egyez.

M. N. Múzeum.

† *Horváth Ignác.*

13.

Lőcse. 1693.

Gyöngyösi István. Porából meg-éledett Phoenix. Lőcse, 1693.

GYÖNGYÖSI István fentebbi művéből két különböző példányt sorol fel SZABÓ Károly Régi magyar könyvtára I. kötetében 1441. és 1442 sz. alatt, SZABÓ K. leírása szerint a kettő közti különbség az, hogy az egyik példány (1441. sz.) címlapján «kedvert ke» nyomdahiba fordul elő a 15-ik sorban és 209 lapból áll és az ajánlásban «A por István Urnak Nemes Csik, Gyergyó és Kaszon főkirálybirájának» szól, míg a másiknál (1442. sz.) «kedvekért» és «Apor István Urnak, Nemes Czik, Györgyó és Kaszon főkirálybirájának» fordul elő és 210 (helyesen 211) lapot számlál. Én, átvizsgálva a m. n. múzeumi, a m. tud. akadémiai és a besztercebányai püspöki könyvtárban levő példányokat, azt állapíthattam meg, hogy a címlapon a «kedvert ke» (nem «kedvert ke») sajtóhiba az 1441. számú példányban csakugyan megvan, sőt az ajánlás hat számozatlan levelén, nevezetesen az A₂ levél második oldalán a 9-ik sorban, az A₃ levél 10. és 14-ik sorában, az A₅ lev. 15. és 19-ik sorában, az A₆ lev. 5-ik sorában «Nagyfagod» szó így ékezet nélkül van, míg az 1442. számúban a Nagyságod szó ékezetten fordul elő. Továbbá ugyancsak az ajánlás A₂ jelzetű levelének első oldalán az 1441. sz. példányban «kezn» őrjegy helyesen, míg az 1442. számúban hibásan «kezn» van nyomva. A szöveg végig teljesen egyenlő. A lapszám és a lapszámozás is mindkét példányban azonos, ugyanazzal a hibával t. i. a 131. lapszám kétszer egymás után következik vagyis nem 210 hanem helyesen 211 számozott lap. Olyan példányt 1693. évből, mely 209 lapnyi volna és «Csik, Gyergyó (nem pedig Czik, Györgyó)... főkirálybirájának» szólna, mint ezt Szabó K. az 1441. sz. példányról állítja, nem találtam, talán nincs is.

† *Horváth Ignác.*